

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. D. Ioannis Ivsti Lanspergii, Natione Bavari, Illvminati
Ac Religiosissimi viri, Carthusiae Coloniensis ante annos
centum Vicarii, & Magistri Nouitiorum laudatissimi Opera**

In Qvinque Tomos Distributa, à mendis expurgata, veteri integritati
restituta, & indicibus locupletata

De Tempore

Landsberg, Johannes Justus

Coloniae Agrippinae, 1631

Exegesis Euangelij Matthæi IV.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-47044](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-47044)

simè in hoc mundo (quod decet Christi ministros) viuimus, ac viuere debemus sicut egentes, multos autem locupletantes. Viuimus, inquam, vt hi quibus multa defunt, quibusque deficiunt multa, tamen quamuis nihil in hoc mundo videamur habere, spiritualibus tamen diuitijs complures locupletamur. Tunc autem vel diuitias terrenas habentes sumus egentes, si diuitias non amamus, si spiritu pauperes humilesque viuimus, & alios multos beneficijs ac elemosynis nostris locupletamus. Tunc, inquam, sumus quoque nihil habentes, quando cuncta Christi amore relinquimus omnia tamen interim, quia nihil appetimus, possidentes. Nemo enim verius omnia possidet quam qui nihil habere concupiscit.

EXEGESIS EVANGELII DOMINI
ca I. Quadragesima, Matthaei IIII.

ACTIO Christi omnis, nobis instructio exemplumque est viuendi. Coepit enim Iesus facere & docere: nec separatim facere & separatim docere, sed faciendo etiam docere. Opera enim Christi omnia erudunt. Nihil quoque Dominus propter se, sed propter nos omnia fecit. *Exemplum*, inquit, *dedi vobis, vt & vos ita faciatis*. Itaque quomodo propter nos est natus, ita propter nos baptizatus est, abstiniuit & est tentatus. Verum cum nobis modo abstinentia ieiuniorum sit obseruanda, quam diabolus impugnat impedireque nititur, quibus potest fraudibus: & hoc vel propterea, quod timet per eandem nos recedere ab eius seruitute, vt exemplum habeamus in Christo, quomodo diabolo debeamus resistere, & non armis nostris, sed Christi virtute pugnemus, hodiè proponitur nobis Euangelium de tentatione Christi in hunc modum:

Ductus est Iesus in desertum à spiritu, vt tentaretur à diabo-
bolo.

Ductus hic refertur Iesus à spiritu in desertum. Non dubium esse cuiquam debet Spiritum intelligi sanctum, cuius impulsu admonitus, homo Christus ierit in desertum, vt tentaretur à diabolo. Non illum aggredi fuisset ausus hostis antiquus & tentare, nisi illum prouocasset Iesus. Aduertit enim Dominus, quod se tentare diabolus cuperet, propterea quod de Christi diuinitate dubitaret: idè se illi tentandum exposuit suapte voluntate, quomodo occidendum diaboli se membris vltro exhibuit. Eam ob rem in desertum abiit, viuens in solitudine & abstinentia. Quod viuendi genus valde infestum nouit diabolo. Muebatur autem homo Christus, seu Christi humanitas à spiritu sancto, sicut instrumentum seu organum Spiritus sancti atque beatissime Trinitatis. Quare etiam Christus muebatur à seipso, puta à Deo. Intrauit itaque desertum, vt viuendi hoc genus, id est, eremiticam vitam commendaret, & locum penitentiæ deuotionisque exercendæ ac obrinendæ perfectioni, ostenderet esse maximè congruum. Est enim triplex viuendi genus, quo seruitur Deo. Est vita actiua, quæ operibus virtutum, operibus misericordiæ ac charitatis circa proximum, & mortificandis crassioribus vitijs insudat. Manifesti multi fuere sancti, qui in xenodochijs, aut in proprijs domi-

Gregor.
Act. 7.

Ioan. 13.
Luc. 7.
Matth. 3.
Ioan. 1.

Luc. 4.

A quo spiritu
ductus sit Ie-
sus in deserta-
rium.

Vita triplex
I.

Z 4. bus

E. VI
21

bus ministerio infirmorum, suscepcioni hospitem, visitandis infirmis & ceteris, regimini & eruditioni populorum audientia quæ confessionum intendunt, ad hoc instituentem suam vitam, ut proximos aut corporalibus auxilijs, aut consolationibus eruditionibusque spiritualibus Dei intuitu rescerent. Huiusmodi fuit Gallicanus, Elisabeth, Heluigis, Radegunda, & alij penè innumeri. Est alia vita contemplatiua, cui secretus est locus magis congruus. Gaudet enim sui abstractione, solitudine & silentio. Vacat lectioni, orationi, meditationi & contemplationi. Absque necessitate parum circa proximum occupatur, Deo precipue intendens. Habet tamen ab initio pro domatione corporis sui abstinentijs & afflictionibus uti. Ad hanc influitura est vita eremitica. Tertia est vita afflictiua, in qua Dei seruus exercetur ægritudinibus, incommodis calamitatibusque & doloribus. Huic maxime omnium est necessaria patientia. Triplicem hanc vitam Christus exercens docuit. Nam dum sub matris cura vixit subditus illi, monasticam siue actiuam docuit vitam, vbi quis sub aliena obedientia, puta prælati, confessoris aut pastoris sui viuit, illius directioni obediens propter Deum. Eremiticam duxit, quando quadraginta diebus & noctibus solus desertum incolens, à cibo abstinuit orationibusque vacauit. Postremò, in passionibus, imò in omni vita sua afflictione non caruit. Vide præterea, quomodo non quoque ratione temporis instituit, quo desertum petijt. Nam mox ut baptizatus erat, ad desertum profectus est, solus vixit, solus abstinuit, solusque tentationes vicit. Deindè quod facta hæc sunt antequam prædicaret per mundum Euangelium, ostendens prædicatorem haud tuto prædicationis onus assumere, aut certè inutiliter, qui ante in exercitijs spiritualibus, qui in tentationibus & castigationibus proprijs non fuerit quasi in deserto, in solitudine probatus, idè de se Apostolus dicit: *Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo, ne forte cum alijs prædicauero, ipse reprobus efficiar.* Voluit præterea insinuare, ab initio conuersionis exercitia pœnitentiæ assumenda. Tunc enim fortius quoque diabolus nouiter conuersum tentat & insequitur, illum ad se, in suamque seruitutem ac captiuitatem reducere moliens. Quocirca nouiter conuersis optima sunt conuersionis initia fundamentaque locanda. Primo, ut occasiones fugiantur deferanturque peccatorum, deindè in Dei timore viuendum, & contra diaboli insidias semper vigilandum. Ad quæ hortatur Sapiens: *Accedens, inquit, fili ad seruitutem Dei, sta in timore Dei, & prepara te ad tentationem.* Deindè Petrus quoque nos cohortatur, dicens: *Fratres, vigilate, quia aduersarius vester diabolus tanquam leo rugiens circumit, quærens quem deuoret, cui fortes resistite in fide.* Tertio, ut tentamenta possint diaboli superari, insistendum est carnis castigationi, ieiunijs, & orationibus. Est enim quoddam genus dæmoniorum, quod teste Saluatore, aliter non vincitur, quam in ieiunio & oratione. Itaque carni subtrahendæ sunt voluptates, delicia, ocia, leuitates, societates nialæ, noxiaque colloquia, ut carnis quoque petulantia infirmetur. Dicit fortasse quispiam: Quare Christus non potius vitam pœnitentiælem & afflictiuam coram hominibus exhibuit ad nostram ædificationem, cum ipse nobis dicit: *Videam homines opera bona vestra, & glorificent Patrem vestrum qui in celis est?* Dicendum, quod in omnibus nobis melius sapientiusque prouidit, quam

Lucæ 2.

Matth. 4.
Marc. 1.
Lucæ 4.

Matth. 4.

1. Cor. 9.

Fundamenta
nouiter con-
uersis locan-
da quæ.
Eccl. 2.

1. Pet. 5.

Matth. 17.
Marc. 9.

Matth. 5.

quam ipsi intelligere possumus. Intrauit desertum, vt nobis ostenderet loca peccantium, delinquendi que occasiones fugiendas ac deserendas, & vt doceret malam societatem cauendam, in amoenitatibus penitentiae adhibendam. Nam vt ostenderet in penitentia non delicias, non consolationes querendas, ided in desertum, vbi nulla solatia inueniuntur, abiit.

Et cum ieiunasset quadraginta diebus & quadraginta noctibus, postea esurijt.

Infra virtutem est humanam tanto temporis spacio sine cibo viuere. Quapropter neque Helias, neque Moses sua id virtute sed diuina adiutus potuit. In Christo tamen, vt Augustinus ad Dioscorum in epistola dicit, mirabilis fuit quod esurijt, quam quod non comedit, vt potè in cuius anima tanta fuit beatitudo, vt ex ipsius redundantia corpus eius fuisset ab omni passione & latione (nisi suspensa hæc fuisset redundantia in corpus) præseruatum. Esurijt igitur quia ita voluit, nec existimandum est leuiter illum esurijisse, sed cum grandi afflictione, quia famem, famisque huius cruciatum assumpsit propter nos, & in remedium cibi vetiti contra Dei præceptum sumpti. Itaque diabolus ieiunantem Dominum videns, non potuit omnino sentire illum Filium Dei, quia Heliam & Mosen non ignorabat totidem diebus abstinere cibo fuisse, licet longè aliter ieiunarent illi, quam Christus. Illi enim adiuui aliena virtute, puta diuina, abstinabant cibo. Christus abstinere cibo virtute propria. Posteaquam verò esurijt, hominem suspicatur Christum diabolus.

Et accedens tentator, dixit ei: Si Filius Dei es, dic vt lapides isti panes fiant.

Verisimile est (vt quidam purant) non in specie qua se cognosci posse suspicabatur, diabolus apparuisse, sed in specie humana quo callidius falleret, puta cuiusdam deuoti viri aut eremitæ, nec ita ex abrupto aut incompositè hunc sermonem exorsum diabolus: sed alijs sermonibus & occasionibus quæstis ad hæc venisse verba, Si Filius Dei es, &c. Nihil etiam miretur, quod tentari se patiatur Dominus. Voluit enim idcirco Dominus tentari, vt formam nos doceret resistendi. Deindè, vt culpam quam Adam in humanum genus induxerat tentatus & victus, excluderet, iterumque deleter tentatus victor. Tertio in nostram voluit fore consolationem, vt tentaretur, ne propterea desperaremus si venerit super nos tentatio, quandoquidem Iacobus ait: *Omne gaudium exstimate fratres mei, dum in tentationes varias incidistis. Neque enim habemus pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris, tentatum autem per omnia pro similitudine, absque peccato.* Sciendum tamen, omnem Christi tentationem foris fuisse, non intus, quia cum fomitem in se nullum originalis haberet peccati, non potuit intrare in illum, vnde tentaretur intus. Nō igitur desperes si in tentationes incidis, sed ora Deum, vt tibi det fortitudinem superandi. Propterea enim (quod quarto erat loco dicendum) tentari voluit, vt sua virtute resistendi tibi prodesset, hoc est, vt nullius virtute resisteres, illius victoria superares. De quo Gregorius Magnus: Non erat indignum redemptori nostro quod tentari voluit, qui ven-

Math. 4.

1. Reg. 19.

Exod. 24.

Augustin.

Gen. 3.

1. Reg. 19.

Exod. 24.

Tentari cui voluerit Dominus.

I.

Eph. 3.

II.

Iacob. 1.

Hebr. 4.

III.

Gregor.

AA nerat

nerat & occidi, vt sic tentationes nostras suis tentationibus vinceret, sic mortem nostram sua morte superauit. Si Filius, inquit, Dei es, dic, id est, iube propria autoritate, vt lapides isti panes fiant. Intentio diaboli precipue hæc fuit, Christum inducere in aliquod peccatum, & percipere aliquid ex eo, quod ignorabat. Magna est autem quorundam concertatio, verum diabolus ignorauerit Christum esse Christum, an ignorauerit Dei Filium. Certum est si loquamur de Dei Filio, quomodo Iudæorum multi putabant, vt Dei Filius dicatur, non qui natura sit Dei Filius de Deo genitus & ipsæ Deus (hoc enim modo putabant non fore possibile vt diuinitas vniretur humanitati) sed vt sit Dei Filius ex gratia, qui per in habitationem Dei excellentem, Deo sit singulari adoptione coniunctus, vnde dici potuerit Filius Dei. Hoc modo diabolus non ignorare potuit Filium Dei. Vtrum autem sciuerit verè esse Christum, aut verum Dei Filium, doctioribus relinquo, & cum Augustino in libro de Ciuitate Dei dico, dæmonibus Christus innotuit, quantum voluit. Tantum autem voluit, quantum oportuit.

August.

Deut. 8.

Qui respondens dixit: Scriptum est. Non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei.

Mansuetè, ac humiliter diabolo Iesus respondit, scriptum est: Non in solo pane, scilicet corporali, viuit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei. Non corporali dumtaxat alimonia indiget homo, vt subsistat, sed viuit etiam homo interior verbo sacre scripturæ & Dei inspiratione, quibus confortetur, vt bene feliciterque viuat. Cum enim ex vtroque constitutus homo, anima scilicet & corpore, non minus anima, quæ nobilior est, indiget sustentaturque cibo, quo feliciter ac benè viuat, quam corpus. Multæ enim sunt sacre scripturæ virtutes, seu effectus boni. De qua Psalmista declaratio, inquit, *sermonum tuorum illuminat, et intellectum dat paruulo.* Item: *Lucerna pedibus meis verbum tuum.* Item: *In via testimoniorum tuorum delectatus sum, sicut in omnibus diuitijs.* Item: *eloquium tuum viuifi- auit me.* Item: *Ignitum eloquium tuum vehementer.* Itaque verbum Dei illuminat, ad fidem perducit, quia viuificat, charitate accendit, consolatur & confortat. Obserua quoque quod Christus non potestate voluit dæmonem vincere, sed humilitate, respondens ei per scripturam, non vi coercens. Voluit autem in hoc nos docere, vt quoties à prauis aliquid hominibus patimur, ad doctrinam perducamur, quam ad vindictam.

De salm. 118.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Tunc assumpsit eum diabolus in sanctam ciuitatem, & stetit eum super pinnaculum templi, & dicit ei: Si Filius Dei es, mitte te deorsum.

Morem suum obseruat diabolus, etiam in processu & ordine tentationum. Primo enim à leuioribus perfectos viros tentat, quod hæc facilius negligantur, aut paruipendantur. Quæ tamen si homo neglexerit, Deo esse ingratum faciens hosti subiecerit maligno, ad maiora contra eum proce- dit inimicus, fortior iam ex victoria factus. Assumpsit eum diabolus. Quo modo Christum assumpserit, variat multorum opinio. Quidam enim Iudæorum putant diabolum ita assumpsisse Christum, vt quasi fatigatum respice-
nio per
volare
supra
si per
occidit
lumen
Assump
cum an
Iesus a
Duxisse
sustent
& com
supra p
cens, it
in temp
maculu
tur Do
riam. I
Scr
& in r
dem t
Scrip
solitari
non re
porten
Patab
enim h
scripse
Luthe
peuris,
uerio
nem h
diabolo
precip
copiar
nouit.
Ai
num
Ten
aut ne
Deo.
Deum
cuiusm
um. V
locum

F. VI
21

no per aera portauerit, vt simul faceret Christum inaniter gloriari, si vel volare vel portari à turba videretur. Et iuxta hunc intellectum, ne quis hoc supreat, Christum scilicet portari à diabolo, dicit Gregorius: Quid mirum, si permisit se à diabolo in montem duci, qui se permisit ab illius membris occidi? Aliorum est opinio, quod assumpserit eum secum per terram ambulatorem. Iuxta quem modum intelligitur, quod de Christo scribitur alibi: Assumpsit Petrum, Iacobum & Ioannem: non quod portaret eos, sed quod secum ambulantes seorsum abduceret. Ita hic quoque fieri potuit, vt humilis Iesus ambularet cum diabolo in sanctam ciuitatem, scilicet Hierusalem. Duxisse quoque Dominum Iesum diabolus putandus est, non vi, sed persuasionibus humanis, quibus admonebat Christum accedere ad homines, & comedere, aut opus aliud, quod appareret bonum, facere. Et statuit eum supra pinnaculum templi, hoc est, deposuit, si illum portauit, aut illuc ducens, ibi eum constituit. Vult autem dicere locum quandam eminentiorem in templo, vbi erat ambulatorium, & sedes doctorum, quæ non erat pinnaculum, sed in pinnaculo, hoc est, in fastigio muri ædificatum. Illuc igitur Dominum statuit, volens eum ex loco quoque tentare ad vanam gloriam. Et idem ait: Si Filius Dei es, mitte te deorsum.

Gregor.

Math. 17.

Scriptum est enim: Quia Angelis suis Deus mandauit de te, & in manibus tollent te, ne vnquam offendas ad lapidem pedem tuum.

Psal. 90.

Scriptum est, inquit, de te in Psalmo: Quia Angelis suis mandauit de te, vt custodiant te in omnibus vijs tuis. Diabolus, qui semper mendax est, scripturam non rectè citat. De Filio Dei enim nusquam intelligitur, quod Angeli eum portent, aut custodiant, quin potius Dei Filius portat & custodit Angelos. Putabat enim Dominum inani gloria mouendum, vt ita faceret. Scriptura enim hæc de viro iusto intelligitur. Itaque hoc modo vtitur testimonijs scripturarum diabolus, non vt doceat, sed vt fallat. Non igitur glorientur Lutherani, quod scripturis vtantur, cum diabolus quoque vti sciat scripturis, sed perperam, & non in vero catholico sensu, sed ad animarum subuersionem, quomodo illos ab eodem id didicisse perspicuum est cum ad fidem his quoque similem vtantur. Mitte te deorsum. Hieronymus: Vox est diaboli, qui semper homines deorsum cadere desiderat. Persuadere potest, precipitare non potest. Et Ambrosius: Accepit tentandi licentiam, sed non copiam subruendi, nisi sua spontè labatur infirmus animus, qui sibi non nouit auxilium accersire.

Psalm. 90.

Ioan. 2.

Lutherani
qua inuentio-
ne vtantur
scripturis ve-
ritatis.
Hieron.
Ambro.

Ait illi Iesus rursus: Scriptum est: Non tentabis Dominum Deum tuum.

Tentare Deum dicitur, qui diuino se auxilio committit absque vtilitate, aut necessitate, vbi adest humanum, intendens experimentum sumere de Deo. Vbi ergo hæc intentio adest sic mouens, dicitur quis explicitè tentare Deum. Si verò non adest intentio tentandi Deum, opus tamen facit, quod eiusmodi circumstantijs est circumdatum, dicitur interpretatiuè tentare Deum. Vel ita: Primo modo tentat Deum ex animo, seu ex intentione quis, secundo modo ex facto. Contingit nihilominus Deum tentari alijs modis,

Tentare Deum quid sit.

Exod. 17.
Num. 20.
Psal. 77.
Iudith 8.

puta experimentum quarendo ac dubitando de Dei omnipotentia, aut sapientia, aut providentia. Sicut fecerunt filij Israel, dicentes: *Est ne Deus in nobis, an non?* Item: *Nunquid de hac petra possumus aquam eijcere?* Item: *Nunquid poterit Deus parare mensam in deserto?* Et Iudith: *Qui vos estis qui tentatis Dominum?* *Posuistis vos tempus miserationis Domini, & in arbitrio vestro diem constitulistis ei.* Hæc itaque omnia vitanda sunt, quando homo interim habet, quod faciat, à quo se iuuet humano modo.

Deut. 6.

Iterum assumpsit eum diabolus in montem excelsum valdè, & ostendit ei omnia regna mundi, & gloriam eorum, & dixit ei: *Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me.* Tunc dicit ei Iesus: *Vade Satana.* Scriptum est enim: *Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruias.*

Assumpsit eum diabolus, aut portando, aut docendo, vt de auaritia & ambitione tentaret: & duxit eum in montem excelsum valdè, & ostendit ei omnia regna mundi, dicens: *Ibi est Asia, ibi Græcia, ibi Roma, ibi Alexandria, &c.* Deindè & gloriam eorum, hoc est, fertilitatem, diuitias ac bona, quibus regio quæuis præmineret, Christo exposuit. Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me. Pompa hæc est vetus dæmoni solita, qua cupit timeri, adorari, coli & dominari. Petit autem adorari adoratione latræ, tanquam Deus. Tunc dicit ei Iesus: *Vade Satana, puta in abyssum, aut in ignem æternum.* Scriptum est enim: *Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruias.*

Tunc reliquit eum diabolus, & ecce Angeli accesserunt, & ministrabant ei.

Rectè Iesum reliquit diabolus, sed confusus & victus, de nulla re, qua dubitabat, certior factus. Obserua quod sicut diabolus se celauerat in specie sancti viri, ita Christus hæcenus quoque dissimulauerat se eum agnoscere Satanam: modo verdè, vbi de se loquitur adorando, Christus ostendit se illum, eiusque studia agnoscere. Et ecce Angeli accesserunt, qui ad tempus recesserant, vt locum darent diabolo illum tentandi, & ministrabant ei, sic vt serui Domino suo. Glorificemus Dominum nostrum Iesum Christum filij charissimi, & gratias agamus illi, qui tanta pro nobis dignatus est subire, vt nos instrueret, consolaretur, ac iuaret, rogemusque eum, vt in nulla sit tentatione nostræ in memor infirmitatis, sed nos confortet, seruet, nobisque tribuat fortitudinem superandi diaboli, carnis & mundi omnia tentamenta ad gloriam suam, qui est benedictus in secula, Amen.

SERMO IN EADEM DOMINICA.

De tentatione seruatorum Dei, & fructu ieiunij.

ET cum ieiunasset quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, postea esurijt, Matth. III. In hac Dominica prima, postquam penitentiam assumptas carnes nostras cepimus castigare, prælegitur nobis Euangelium nos erudiens, quo possumus modo, quo ve exemplo contra fraudes hostis